

Perspektivmeldingen 2024 Meld. St. 31 (2023-2024)

Skriftlig høringsvar. Innsendt 16. des.

Innledning

Perspektivmeldingen fremhever mange av de langsiktige utfordringene og mulighetene Norge står overfor, med særlig fokus på hvordan samfunnet kan tilpasse seg endringer i befolkning, teknologi, klima og økonomi i de kommende tiårene.

NMBU oppfordrer til sterkere kobling mellom politiske mål og konkrete tiltak for å sikre fleksibilitet, internasjonalisering og forskningsdrevet innovasjon. Dette vil styrke Norges evne til å møte både nasjonale og globale utfordringer i fremtiden.

1. Internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid

Meldingen fremhever at internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid er avgjørende for å utvikle kunnskap og kapasitet til å håndtere globale utfordringer som f.eks. klimaendringer, matsikkerhet og pandemier. Konkrete nasjonale tiltak, som innføringen av f.eks. studieavgift for studenter utenfor EU/EØS, står i direkte motsetning til dette målet. Meldingen mangler konkrete strategier/tiltak for å styrke internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid. Våre innspill:

- Det må i større grad legges til rette for at vi kan bygge sterke tverrfaglige forskningsmiljø som spesialiserer seg på kriser som har både globale og lokale dimensjoner, som matsikkerhet, pandemier, klimaforandringer og generelt bidra til internasjonalt kriseberedskap.
- Vi ser at sikkerhet og åpenhet vil kunne stå mot hverandre og er bekymret for at en sterkere vektlegging av sikkerhetspolitikk vil hemme internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid. NMBU mener at sikkerhet må ivaretas på en måte som i minst mulig grad bremser internasjonalt forskningssamarbeid. Ett tiltak kan være å opprette nasjonale kontaktpunktordninger for å ivareta forskning også i land med sikkerhetsrisiko.
- Fallende årskull i Norge gjør det viktigere med gode rammebetingelser for å rekruttere internasjonal kompetanse og arbeidskraft og fastholde de. Innføringen av studieavgift for studenter fra land utenfor EØS/Sveits harmonerer dårlig med dette. Det samme gjør den nye forskriftsfestede plikten til norskopplæring for utenlandske stipendiater og postdoktorer.

2. Langsiktig grunnforskning, utvikling og innovasjon

Meldingen nevner flere steder at forskning, utvikling og innovasjon er en viktig forutsetning for å nå viktige samfunns mål. Vi savner at meldingen synliggjør koblingen mellom grunnforskning, innovasjon og konkurransekraft. Anvendt, utfordringsdrevet forskning rettet mot å løse identifiserte problemer er en viktig brikke i en god nasjonal kunnskapspolitik. Men også langsiktig grunnforskning av høy kvalitet er

en forutsetning for radikal innovasjon og gir oss et kunnskapsreservoar det plutselig kan bli nødvendig å høste av. For eksempel kunne vaksiner under pandemien utvikles i rekordfart takket være mange års grunnforskning. Meldingen belyser heller ikke de grunnleggende forutsetningene som må være på plass for at forskningen skal kunne tas i bruk i samfunnet. Våre innspill:

- Vern om, og styrk, finansiering av grunnforskning og fri, nysgjerrighetsdrevet forskning som en bevisst strategi for å få samfunnseffekter og radikal innovasjon. For eksempel resulterte mer enn 40% av ERC-prosjekter som startet mellom 2014 og 2016 i forskning som senere ble sitert i patenter. [Assessing the Influence ERC funded Research Patented Inventions.pdf](#) (European Research Council, 2022)
- Synliggjør grunnforskningens betydning for utvikling av næringslivets konkurransekraft, som vist i Europakommisjonens 'Draghi-rapport'. [The future of European competitiveness – A competitiveness strategy for Europe \(2024\)](#). Norge bør innføre ordninger for å ta ut innovasjonspotensialet fra resultater i grunnforskningsprosjekter («fast-track»), slik det europeiske forskningsrådet ERC har gjort.
- Identifisere hindringene for at de ulike leddene i forvaltningen tar forskningsbasert kunnskap i bruk. Våre forskere deltar i forholdsvis stor grad i offentlige prosesser, men opplever at deres råd i liten grad gjenspeiles i politikktutviklingen. [Denne rapporten underbygger dette: Forskning i politikk og forvaltning: Resultater fra en spørreundersøkelse blant ansatte i statlige organisasjoner](#) (UiO, 2021)

3. Livslang kunnskapsutvikling på tvers av fag og sektorer

Vi etterlyser i meldingen en sterkere presisering av behovet for utviklinga av tverr- og transfaglig kompetanse i møte med de mange og til dels motstridende kravene som bærekraftsmålene stiller. Det er et langsiktig arbeid å gjøre de nødvendige omleggingene i systemene for forskning, utdanning og livslang læring som trengs for å ivareta samfunnets fremtidige komplekse kompetansebehov. Våre innspill:

- Etabler forskningsfond for forskning på tvers. For eksempel kan etablering av et forskningsfond på tvers av departementene stimulere til mer perspektiv, bredde og langsiktighet i forskningen.
- Etabler fond for forskning og innovasjon basert på statens årlige aksjeutbytte fra sine eierskap i selskap, for eksempel fra større børsnoterte selskap som Equinor og Yara. Deler av det årlige utbyttet på 50-100 mrd NOK bør settes av til et fond som kan supplere Forskningsrådet, og bidra til økte bidrag fra privat sektor til finansiering av FoU.
- For at etter- og videreutdanning (EVU) skal bli en integrert del av det nasjonale utdanningstilbudet – livslang læring, er det nødvendig med rammebetingelser som sikrer utvikling og gjennomføring av fleksible og relevante utdanningsløp og i flere sektorer enn de som nevnes i meldingen. Dette krever langsiktig og forutsigbar finansiering for institusjonene. Samtidig må insentiver for deltakelse styrkes, både for enkeltpersoner og arbeidsgivere.

- Mobilitet av personale mellom forskningssektoren, og næringsliv og det offentlige er et annet viktig område som bør få økt oppmerksomhet. Flere medarbeidere med forskningskompetanse vil øke kompetansen og innovasjonsevnen i næringslivet og offentlig sektor, øke sannsynligheten for samarbeid med akademiske partnere, og øke sjansen for at de andre sektorene er i stand til å ta i bruk kunnskap fra forskning. Vi trenger en forsterket kobling mellom næringsliv og forskning.
- Meldingen bør nevne 'samfunnsoppdrag' som metode for nyskaping gjennom bred involvering av samfunnsaktører for å få til en raskere omstilling på problemer som er godt forstått, men hvor løsningene fortsatt mangler. Her må forskning og utdanning ha en nøkkelrolle og tilstrekkelige rammebetingelser.

4. **Kritisk forskningsinfrastruktur**

Meldingen peker på at støtte til forskning, utvikling og innovasjon kan bidra til at kostnadene ved klimavennlig teknologi reduseres, og at nettverkseffekter kan tilsi at det offentlige bør investere eller legge til rette for investeringer i infrastruktur. Dette er vi enig i. Vi ser for eksempel at kritisk infrastruktur, eksempelvis Senter for husdyrforsøk og Senter for klimaregulert planteforskning, har blitt svært kostbart å opprettholde i nyere tid. Våre innspill:

- Norge bør finansiere og utvikle kritisk og strategisk infrastruktur for forskning og utdanning, for blant annet å ivareta fremtidens matsikkerhet, energibehov og klima- og miljøtilpasning i en stadig mer urolig verden.
- Et fond basert på statens årlige aksjeutbytte fra sine eierskap, som nevnt i kapittel 3 over, bør bidra med finansiering til infrastruktur. Dette må særlig inkludere infrastrukturer av nasjonal viktighet, samt infrastruktur relatert til digitalisering og KI.

Signert

Finn-Arne Weltzien, prorektor for forskning NMBU
Elin Kubberød, prorektor for utdanning NMBU